

УДК 023.5.(091)(292.7/8)

А.М. Кушерський

СТАНОВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ БІБЛІОТЕК

У статті розглядається питання становлення системи президентських бібліотек США. Визначено роль Франкліна Рузвельта у формуванні традиції збереження та доступу до документальної спадщини американських президентів. Висвітлено основні етапи організації Президентської бібліотеки-музею Ф. Рузвельта та системи президентських бібліотек у цілому.

Ключові слова: президентська бібліотека, Національне управління архівами та документацією США, Франклін Д. Рузвельт, інститут президентства.

А.М. Кушерський

СТАНОВЛЕНИЕ АМЕРИКАНСКОЙ СИСТЕМЫ ПРЕЗИДЕНТСКИХ БИБЛИОТЕК

В статье рассматривается вопрос организации системы президентских библиотек США. Определена роль Франклина Рузвельта в процессах формирования традиции сохранения и доступа к документальному наследию американских президентов. Освещены основные этапы организации Президентской библиотеки-музея Ф. Рузвельта и системы президентских библиотек в целом.

Ключевые слова: президентская библиотека, Национальное управление архивами и документацией США, Франклін Д. Рузвельт, институт президентства.

А.М. Kushersky

THE ESTABLISHMENT OF AMERICAN PRESIDENTIAL LIBRARY SYSTEM

The article deals with the establishment of US presidential libraries. Franklin Roosevelt's role in the process of forming the new tradition of preservation and access to US presidents' documental heritage is identified. The main stages of the organization of the FDR Presidential Library and Museum as well as Presidential Library system are illustrated.

Keywords: presidential library, NARA, Franklin D. Roosevelt, presidency.

Майже до початку ХХ ст. більшість американських экс-президентів та членів їхніх родин не приділяли значної уваги питанню збереження документальних матеріалів, що акумулювалися за роки перебування їх у Білому Домі. Цілком природно, що вони з роками зникали та розпоршувалися [11, 84]. Конгрес, звичайно, відзначав важливість цієї групи документальних матеріалів, однак починав процеси експертизи фондів, створених Президентом США, як тільки це ставало можливим, однак ці спроби були вкрай несистематичними та у фінансовому аспекті досить вартісними. Навіть при збереженості документальної спадщини першої особи держави, проходив досить тривалий проміжок часу, перш ніж вона ставала доступною для дослідників. Затримки ставали значною перешкодою для здійснення адекватних досліджень. Своєрідним

рішенням проблеми збереження та забезпечення доступу до всього масиву документів та матеріалів американських інститутів президентства стало створення у США мережі президентських бібліотек. На сьогодні в підпорядкуванні Національного управління архівами та документацією діють 13 президентських бібліотек.¹

1. Президентська бібліотека-музей Герберта Гувера (м. Вест-Бранч, Штат Айова);

2. Президентська бібліотека-музей Франкліна Д. Рузвельта (м. Гайд-Парк, Штат Нью-Йорк);

3. Президентська бібліотека-музей Гаррі Трумена (м. Індепенденс, Штат Міссурі);

4. Президентська бібліотека-музей Дуайта Ейзенхауера (м. Абілен, Штат Канзас);

5. Президентська бібліотека-музей Джона Ф. Кеннеді (м. Бостон, Штат Масахусет);

6. Президентська бібліотека Ліндона Джонсона (м. Остін, Штат Техас);

7. Президентська бібліотека-музей Річарда Ніксона (м. Коледж-Прак, Штат Меріленд);

8. Президентська бібліотека Джеральда Форда (м. Енн-Арбор, Штат Мічиган) та Музей Джеральда Форда (м. Гренд Репідс, Штат Мічиган);

Метою статті є висвітлення питання становлення сучасної системи президентських бібліотек, що функціонують у підпорядкуванні Національного управління архівами та документацією, а також визначення ролі Франкліна Рузвельта у процесах організації збирання, збереження та використання документальної спадщини американських президентів.

Виклад основного матеріалу. Питання формування та функціонування президентських бібліотек США у різних аспектах висвітлено у працях зарубіжних і вітчизняних науковців. Особливе місце посідають праці американських дослідників, насамперед причетних до процесів організації та функціонування першої президентської бібліотеки у системі Національного архіву США [19, 13]. Важливим джерелом для дослідження є значна кількість робіт нарративного характеру, які написані архівістами та вченими, які використовували матеріали, що зберігаються у стінах президентських бібліотек з метою власних досліджень. У цьому аспекті цікавою для нас буде стаття професора історії університету Міссурі, Річарда С. Кіркендолла «Президентські бібліотеки – погляд одного дослідника» [17]. Автор у досить прихильній манері висловлюється з приводу професіоналізму персоналу та інформативності документів, що зберігаються в стінах установ. Географічне розпорошення документів, на думку автора, не є новим для дослідників, поряд із цим він говорить про те, що навіть якби всі документи централізовано розташовувались у Вашингтоні, йому, виконуючи дослідження, довелося би відвідати щонайменше 18 з 20 міст. Проте, 4 роки по тому автор переглянув своє ставлення до бібліотеки Трумена і висловив розчарування у відсутності вагомих досліджень періоду Трумена, порівняно з Рузвельтом [16]. Його особисте розчарування було пов'язане і з тим, що досить повільно стають доступними документи зовнішньої політики

Трумена і продовжують залишатися суб'єктами приватної власності.

Серед вітчизняних дослідників слід згадати праці Л. Левченко [3], яка у комплексному дослідженні історії архівів та архівної справи у США не оминула питання становлення президентських бібліотек; Н.В. Стрішенець [4; 5], яка на основі матеріалів стажування в Управлінні Президентських бібліотек Національного архіву США та Президентської бібліотеки Р. Рейгана досліджувала історію та досвід функціонування президентських бібліотек США; В.М. Удовика [6], який у контексті дослідження документальної спадщини президентів світу звертає увагу на проблеми розвитку та функціонування, а також історіографію дослідження президентських бібліотек у Сполучених Штатах; Л.М. Галаган [1], яка досліджувала особливості представлення президентських бібліотек світу у мережі Інтернет.

Відповідно до §2101 Закону «Про Національний архів та Адміністрацію документації» [20], даний тип установ визначається як «президентські архівні депозитарії», під якими розуміються інституції, що управляються Сполученими Штатами з метою розміщення та зберігання паперів та книг Президента, або колишнього Президента США разом з іншими історичними матеріалами (що включають книги, листування, документи, брошури, твори мистецтва, моделі, картини, фотографії, плани, карти, фільми, аудіозаписи та інші предмети або матеріали, що мають історичну або пам'ятну цінність), які їм належали, або пов'язані з його паперами чи подіями його офіційного та приватного життя. Депозитарій також може включати дослідницькі та музейні установи.

Особлива заслуга у формуванні концепції сучасної президентської бібліотеки належить 32-го президенту США Франкліну Рузвельту, який першим запропонував ідею створення президентських архівів, які б підтримувалися та управлялися громадськістю. Ці ідеї були настільки актуальними для того часу, що створена Президентська бібліотека-музей Франкліна Д. Рузвельта стала моделлю для сучасної системи президентських бібліотек. Але він не був першопрохідцем у цій сфері, оскільки на момент створення установи в країні існувало два прототипи. Першим була Бібліотека Рузер-

9. Президентська бібліотека-музей Джимі Картера (м. Атланта, Штат Джорджія);

10. Президентська бібліотека-музей Рональда Рейгана (м. Сімі Велей, Штат Каліфорнія);

11. Президентська бібліотека-музей Джорджа Г. Буша (м. Коледж Стейшн, Штат Техас);

12. Президентська бібліотека-музей Вільяма Клінтона (м. Літл Рок, Штат Арканзас);

13. Президентська бібліотека-музей Джорджа В. Буша (м. Даллас, Штат Техас).

Мал. Віртуальна карта розташування президентських бібліотек США [23]

форда Б. Хейса [22], яка була створена членами його родини в штаті Огайо та відкрита 30 травня 1916 р., і в подальшому контролюється до сьогодні Історичним товариством штату Огайо. Хоча вона управлялася приватною організацією, вона розглядалась Рузвельтом як модель для організації власної документальної спадщини. З часів існування перших президентських бібліотек, Бібліотека Рузвельта Б. Хейса була «білою вороною». Це була найперша установа подібного типу, і багато в чому стала архетипом для сучасної системи дিপозитаріїв американських президентів.

Незважаючи на те, що бібліотека Хейса функціонує поза Національним архівом, вона має чимало схожих рис з рештою подібних установ системи. Мета цієї бібліотеки – стати провідним центром дослідження американської історії періоду 1865-1898 рр. Поряд із цим документальні фонди дозволяють установі спеціалізуватися в питаннях історії штату Огайо.

Іншим прототипом слід вважати Інститут Гувера з питань війни, революції та миру [13], створений на базі Стенфордського Університету. Президент Гувер зорганізував спеціальну колекцію власних державних та приватних паперів у стінах власної альма матері. Однак, у подальшому, враховуючи переваги Закону про президентські бібліотеки 1955 р., вирішив створити президентську бібліотеку [21], яка відчинила свої двері 1962 р. в рідному місті Вест Бранч, штат Айова.

До створення президентської бібліотеки як нової інституції збереження власної документальної спадщини Франкліна Рузвельта спонукало кілька факторів:

1. Рузвельт був колекціонером, оскільки ще з двадцятирічного віку зберігав власну кореспонденцію, родинну, фінансову документацію тощо. Повага до документів була закладена його матір'ю, яка зберегла кожен лист, написаний сином, кожне його шкільне завдання, есе, табель успішності, записи тощо. Навчаючись у Гарвардському університеті, він почав збирати власну бібліотеку, куди увійшли видання з історії, державного управління, орнітології, історії Нью-Йорка колоніальної епохи тощо. В результаті цього Франклін Рузвельт перед тим, як посісти президентське крісло, зберігав кількість документів, рівнозначну тому, що він акумулював за роки президентства [19, 18-19].

2. Водночас слід зазначити, що саме за адміністрації Рузвельта спостерігалось зростання документального потоку, який був спричинений своєрідним підходом голови Білого Дому до відносин з американськими громадянами. Відтепер кожен пересічний американець мав змогу написати листа своєму президенту. В результаті на адресу Білого Дому щодня надходило до 2 000 листів на день.

3. За часів президентства Рузвельта мало не осипали різними подарунками, які досить часто мали високу цінність. Відомі випадки, що Місіс Рузвельт навіть намагалася поверта-

ти подарунки, однак після розуміння того, що ці дії будуть нетактичними по відношенню до адресантів, відмовилася від цієї ідеї.

У результаті документальна спадщина Рузвельта на момент створення бібліотеки досягла таких кількісних параметрів: 4000 кубічних фути – 5 млн сторінок друкованих документів, або іншими словами, на кінець президентського терміну документальна спадщина Рузвельта досягла обсягів, рівносильних документальній спадщині всіх американських президентів (від Вашингтона до Кулінджа) [14, 107-108].

Можемо припускати, що різна за типами та видами документальна спадщина спонукала Рузвельта до створення нової за своєю природою інституції – комбінації архіву, бібліотеки та музею – необхідної для опрацювання власної документації після відходу від справ. Створення Національного архіву, його особиста повага та довіра до першого Архіваріуса США Р.Д.В. Коннора, якого він власне і призначив на посаду, поряд із його особистим відчуттям значимості президентських документів, спонукали його до роздумів з приводу створення установи нового типу. В 1930 р. він зорганізував громадський комітет, до якого увійшли видатні вчені, завданням яких було вивчення перспектив документації Рузвельта та розробки рекомендацій щодо неї. У результаті комітет вирішив, що президентська документація настільки об'ємна, що цілком адекватною є думка щодо збереження її та управління нею в якості окремої бібліотеки, а також було підтримано ідею громадської опіки над установою. Саме на громадський комітет, під керівництвом Валдо Ліленда (директора Американської ради наукових товариств), було покладено розв'язання низки організаційних питань, так само, як і питання назви установи [18]. Найперше, на що звернули увагу члени комітету, так це на те, що всі установи (наявні на той час), зорганізовані навколо документів екс-президентів, у своїй назві висвітлювали ім'я фондоутворювача, а стосовно терміна *бібліотека*, то тут радники взяли до уваги традиції минулого, відповідно до яких бібліотека джентльмена протягом тривалого часу являла собою не лише місце для освіти, але й позначала всю документальну колекцію її власника, яка часто включала у себе не лише паперові

документи, а й історико-мистецькі пам'ятки. У 1940 р. американський архівіст Р.Д.В. Коннор у статті «Бібліотека Франкліна Д. Рузвельта» [11, 87] пише, що коли комітет звернувся до Президента з цією пропозицією до Президента, він спочатку був категорично проти цього варіанта і натомість прагнув прив'язати назву до географічного положення установи, однак не знайшов підтримки в цьому.

Результатом стало створення шляхом залученням приватних фондів президентської бібліотеки та в подальшому передачі її в державну власність. Але поряд із цим президент залишав за собою право цілковитого контролю за документальними колекціями, тобто документи залишалися об'єктом його приватної власності.

У середині 1939 р. Конгрес обома палатами підтримав питання передачі права власності на маєток Рузвельта в Гайд Парк на користь США. Резолюція Конгресу містила офіційне засвідчення того, що на США покладено обов'язки організації фондів, необхідних для забезпечення необхідних умов підтримки функціонування та керівництва за Президентською бібліотекою-музеєм Франкліна Д. Рузвельта та забезпечення оптимальних умов збереження та надання в доступ її історичних ресурсів. Таким чином Конгрес, встановив схему створення та передачі під опіку всіх подібних установ, що створювалися в подальшому.

24 липня 1939 р. право власності над майбутньою бібліотекою було передано американським громадянам, а вже 11 серпня було зорганізовано перші фонди для будівництва, що дало змогу у вересні 1939 р. розпочати будівництво. Відкриття приміщень відбулося 30 червня 1941 р. Першим директором бібліотеки було призначено професійного архівіста Фреда Шіпмана.

В 1943 р. Гаррі Хопкінс, Грейс Т'юлі та Семюель Розенман ввійшли до складу комісії, завданням якої було виокремити документи, на які встановлюватимуться обмеження в силу права недоторканності приватного життя та національної таємниці. Гаррі Хопкінс помер 1946 р. Т'юлі та Розенман встановили критерії, згідно з якими здійснювався аналіз та в подальшому відбір груп документів, у той час як фактичну роботу з класифікації та систематизації здійснювали співробітники бібліотеки.

Як і можна було очікувати, основною метою Президентської бібліотеки-музею Франкліна Д. Рузвельта повинно було стати основним дослідницьким центром у галузі досліджень особистості 32-го президента, його адміністрації та політики «нового курсу». Водночас слід говорити і про спеціалізацію установи, яка базується на особистих інтересах Франкліна Рузвельта. Окрім ресурсів з політики, користувач має змогу доступу до ресурсів з історії військово-морського флоту США, історії округу Дачесс та долини річки Гудзон. При цьому вибір дослідника не обмежується лише документальними ресурсами, музей був відкритий одразу після церемонії посвяти й обслуговує понад чверть мільйона відвідувачів щорічно [19, 27]. Читальні зали установи були відкриті 1 травня 1946 р., однак доступ до архівних матеріалів був обмежений, через те, що вони проходили стадію науково-технічного опрацювання. Однак, не зважаючи на це, бібліотека в найближчі роки підтвердила постулат відкритості документальної спадщини Рузвельта, чого прагнув сам президент. 17 березня 1950 р. в розпорядженні дослідників було понад 85 відсотків документів архіву Франкліна Рузвельта. Тобто через 5 років після смерті засновника бібліотеки більшість його документальної спадщини стала доступною, у той час, що за кілька місяців до цього дослідники отримали доступ до залишків документів Абрахама Лінкольна та за кілька років до того, як в доступними стали документи Адамса.

Дослідники досить швидко оцінили переваги такої організації документації голови держави, оскільки кожен дослідник, який спеціалізувався у відповідному історичному періоді, мав можливість використовувати широке коло першоджерел. В період з 1950-1965 рр. вийшло понад 500 публікацій, автори яких використовували матеріали Президентської бібліотеки-музею Рузвельта як основні джерела. Дослідники здійснювали понад 500 візитів на рік, а бібліотека робила та розповсюджувала від 10 до 15 тис. мікрофільмів та фотостатичних копій документів на рік [10, 693]. Водночас, від перших днів почалась активна робота з розробки довідково-пошукового апарату, що передбачав створення списків документальних колекцій та бібліографічних видань [15, 159].

Хоча архіви Рузвельта і становили кістяк зібрання, однак вони представляли лише половину

від загального документального обсягу бібліотеки. Серед інших груп слід виділити: документи міністра торгівлі США (1938-1940) Гаррі Гопкінса, міністра фінансів США (1934-1945) Генрі Моргентау, особистого секретаря Грейс Т'юлі тощо. Важливим елементом є документальна спадщина першої леді Елеонори Рузвельт.

Президентська бібліотека-музей Франкліна Д. Рузвельта – найстаріша в системі Національного управління архівами та документацією, і її створення та функціонування багато в чому встановило стандарти до наслідування наступниками. Доказом цього стало те, що у другій половині ХХ ст. ініціатива президента Рузвельта отримала своє продовження, 1955 р. Конгресом США було ухвалено Закон про президентські бібліотеки, який передбачав створення комітетів та організацій аналогічних бібліотек президентів Г. Трумена та Д. Ейзенхауера. Закон уповноважив Управління служб загального призначення (незалежна урядова агенція створена 1949 р. для координації служб, метою яких є забезпечення діяльності всієї структури урядових організацій):

- приймати на збереження документи та інші історичні матеріали будь-якого президента, чи экс-президента США, або урядовців чи колишніх урядовців, а також сукупність паперів, що пов'язані чи відносяться в часі до конкретного президента, чи экс-президента США;

- приймати на користь та в ім'я Сполучених Штатів, після детального звіту перед Конгресом, у кожному окремому випадку, земель, будівель та устаткування, що пропонується як дар США з метою подальшого використання як президентського архівного депозитарію;

- укладання угод, після детального узгодження з Конгресом у кожному конкретному випадку, з будь-яким штатом, політичним підрозділом, університетом, або іншим закладом вищої освіти, фундацією, предметом яких виступатиме використання в якості президентського архівного депозитарію земель, будівель та устаткування, що належать вищезазначеним суб'єктам для забезпечення належного рівня доступу документів на правах оренди;

- підтримувати, забезпечувати функціонування та захищати відповідні президентські архівні депозитарії як частину національного архіву;

- приймати як дар, чи успадковувати фінансові кошти, або інші матеріальні цінності з

метою підтримки, забезпечення належного рівня функціонування, захисту, або вдосконалення президентських архівних депозитаріїв [12, 9].

Таким чином, Закон «Про президентські бібліотеки» від 12 серпня 1955 р. (Акт про президентські бібліотеки) регулював узагальнену практику створення і функціонування президентської бібліотеки. В його основу покладено методику створення Президентської бібліотеки Франкліна Д. Рузвельта. Ухваленню Закону сприяло бажання послідовників Рузвельта створювати власні президентські бібліотеки. Цей закон набув чинності через 9 років після відкриття першої президентської бібліотеки і регулював дві основні умови функціонування президентських бібліотек: їхнє створення коштом приватних осіб та неурядових організацій і подальше державне утримання та підпорядкування Національному управлінню архівів та документації – National Archives and Records Administration (NARA). Узаконення такого явища, як «президентська бібліотека», та його визнання з боку держави, стали вирішальними факторами у створенні системи президентських бібліотек, яка діє до цього часу. Оскільки в основу документа було покладено технологію організації президентської бібліотеки Ф. Рузвельта, то подальше створення системи президентських бібліотек (Г. Трумена, Д. Ейзенхауера, Г. Гувера, Л. Джонсона, Д. Кеннеді, Д. Форда, Д. Картера) було технологічно подібним. Відповідно до Закону про президентські бібліотеки від 1955 р., на всі документи (як приватного характеру, так і офіційної діяльності), які зберігалися в президентській бібліотеці, поширювалося право приватної власності президента, незважаючи на те, що президентська бібліотека після її відкриття передавалася у власність держави. Закон не визначав чіткої межі між документами приватного характеру та документами офіційної діяльності. Закон 1955 р. регулював доступ до президентських документів, які зберігалися в президентських бібліотеках, на основі тих чи інших обмежень, встановлених власником документів – президентом-фондоутворювачем [8, 138-139].

6 липня 1957 р. в м. Індепенденс відбулося відкриття бібліотеки президента Гаррі Трумена (1945-1953). Гаррі Трумен більшою мірою посприяти досвідом свого попередника у справі організації власної бібліотеки. Єдиною відмін-

ністю було те, що він пережив своє президентство і після закінчення свого політичного терміну повною мірою присвятив себе роботі над організацією своєї документації. Відтак Президентська бібліотека-музей Гаррі С. Трумена сповна увібрала в себе яскраву особистість Гаррі Трумена [9, 33]. План розвитку бібліотеки був розроблений наприкінці 1950-х рр. директором сховища Д. Д. Ллойдом разом з Архівістом США Я. Гровером. Майже чотири роки архівісти описували та впорядковували документи, що надійшли на збереження до установи. Відкриття читального залу відбулося в травні 1959 р. Крім особистих паперів Г. Трумена, документів близьких до нього осіб та колишніх співробітників до сховища, надійшли у вигляді мікрокопій та мікрофільмів копії всіх документів президента, які знаходяться в Бібліотеці Конгресу, а також папери Д. Адамса з історичного товариства штату Массачусетс. В 1960-і рр. на збереження надійшла колекція фотографій, що відображали Потсдамську конференцію 1945 р. Разом з іншими сховищами бібліотека бере участь у реалізації програми «усної історії» [7], яка полягає у зборі відомостей шляхом проведення інтерв'ю, бесід про внутрішню та зовнішню політику країни з державними та громадськими діячами, які співпрацювали з президентом за роки його правління. 1961 р. програма була затверджена Інститутом бібліотеки Г. С. Трумена [9, 35].

Відтоді встановилося правило, згідно з яким усі державні та приватні папери президентів, що пішли у відставку, та інші матеріали, пов'язані з їхнім життям та виконанням конституційних обов'язків, здаються не в центральне сховище Національного архіву, чи Бібліотеку Конгресу, які знаходяться у Вашингтоні, передаються до спеціально створених для цього бібліотек та музеїв. Вони будуються на батьківщині колишніх керівників держав, чи, за бажанням, у тих місцях, де пройшли дитячі роки та юність майбутніх президентів, там, де вони навчалися чи починали власну кар'єру [2, 120]. Отже, більшість бібліотек знаходяться далеко від промислових, фінансових та культурних центрів і функціонують у невеличких провінційних американських містечках, і це є надає їм особливу неповторність та прихильність.

Засоби на створення таких бібліотек-сховищ найважливіших архівних документів

американської історії ХХ ст. надаються здебільшого недержавними фондами та приватними особами. Зокрема, на будівництво бібліотеки-музею Дж. Форда було витрачено 11,5 млн доларів. Після завершення процесу будівництва установи передаються державі і, таким чином, стають власністю Сполучених Штатів.

Висновки. Розташовані по всій території країни та забезпечені всіма необхідними службами, президентські бібліотеки включають архівні, бібліотечні та музейні функції – та є передусім одними з найбагатших сховищ насамперед письмових джерел: державних та приватних документів, інших історичних матеріалів (аудіо-

документів, фото, відео, агітаційних матеріалів періоду передвиборчих перегонів, подарунків і предметів особистого користування) пов'язаних із діяльністю американських адміністрацій та президентів, які очолювали від Г. Гувера до Дж. Буша молодшого, а також друкованих видань і предметів музейного значення, які мають відношення до конкретної епохи. Однак діяльність президентських бібліотек полягає не лише у збереженні документальної спадщини, вони також виступають динамічними науковими та освітніми установами, а відтак є учасниками всього спектру інформаційних відносин.

Використані джерела

1. Галаган Л. Онлайнові ресурси президентських бібліотек світу / Л. Галаган // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Текст] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоц. б-к України. – К. : НБУВ, 2010 – Вип. 27. – С. 44-53.
2. Гарбузов В.Н. Президентские библиотеки / В.Н. Гарбузов // США-Канада: политика, экономика, культура. – 1999. – № 5. – С. 119-127.
3. Левченко Л. Архіви і архівна справа Сполучених Штатів Америки: історія та організація : монографія / Л. Левченко. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 1204 с.
4. Стрішенець Н. Президентські бібліотеки США: історія та досвід функціонування / Н. Стрішенець // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 6. – С. 31-39.
5. Стрішенець Н.В. Президентские библиотеки США / Н. В. Стрішенець // Научные и технические библиотеки. – 2004. – №6. – С. 43-53.
6. Удовик В. Президентські музеї в країнах світу: особливості створення та принципи функціонування / В. Удовик // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоц. б-к України. – 2015 – Вип. 41. – С. 166-179.
7. Удовик В.Н. Ресурси устной истории в президентских библиотеках США / В.Н. Удовик // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2013. – Вып. 11. – С. 162-169.
8. Чепуренко Я.О. Правове забезпечення формування фондів та використання інформаційних ресурсів президентських бібліотек США / Я.О. Чепуренко // Архіви України – 2001. – № 4-5. – С. 136-149.
9. Brooks Ph. C. The Harry S. Truman Libraries – Plans and Reality / Ph. C. Brooks // American Archivist – 1962 – Vol. 25, No 1. – P. 25-37.
10. Cole V.R. Presidential libraries / V.R. Cole // Special Libraries – 1968. – Vol. 59. – No 9. – P. 691-697.
11. Connor R.D.W. The Franklin D. Roosevelt Library / R.D.W. Connor // American Archivist – 1940. – No 3. – P. 81-92.
12. Ginsberg W.R. The Presidential Libraries Act and the Establishment of Presidential Libraries / W.R. Ginsberg, E.K. Lunder // CRS Report for Congress. – 2010. – December 1. – P. 9. (24 p.)
13. Hoover Institution – Official web-site [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.hoover.org/> - Title from the screen.
14. Kahn H. The Presidential Library – A New Institution / H. Kahn // Special Libraries. – 1959. – Vol. 50., No 3. – P. 107-108.
15. Kahn H. World War II and Its Background: Research Materials at the Franklin Delano Roosevelt Library and Policies Concerning / H. Kahn // American Archivist – 1954 – Vol. 17, No 2. – P. 159. (149-162).
16. Kirkendall R. S. A second look at presidential libraries / R. S. Kirkendall // American Archivist. – 1966. – Vol. 29. – No 3. – Pp. 371-386.
17. Kirkendall R.S. Presidential libraries: One researcher's point of view / R. S. Kirkendall // American Archivist. – 1962. – No 25. – Pp. 441-448.
18. Koch C.M. Roosevelt and His Library / C. M. Koch, L. A. Bassanese // Prologue – 2001. – Vol. 33. – № 2 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.archives.gov/publications/prologue/2001/summer/roosevelt-and-his-library> – Title from the screen.

19. Leland W.G. The Creation of the Franklin D. Roosevelt Library: A Personal Narrative / W.G Leland // *American Archivist* – 1955 – Vol. 18, No 1. – P. 11-29.

20. National Archives and Records Administration (44 U.S.C. Chapter 21) // *Basic Laws and Authorities of The National Archives and Records Administration*. Edition 2016 [Electronic resource]. – Mode of access: [https://www. arc-hives.gov/about/laws/basic-laws-book-2016.pdf](https://www.arc-hives.gov/about/laws/basic-laws-book-2016.pdf) – Title from the screen.

21. The Herbert Hoover Presidential Library and Museum – Official web-site [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.hoover.archives.gov/> – Title from the screen.

22. The Rutherford B. Hayes Presidential Center – Official web-site [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.rbhayes.org/hayes/> – Title from the screen.

23. Visit Presidential Libraries and Museums – NARA Official web-site [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.archives.gov/presidential-libraries/visit/> – Title from the screen.

References

1. Galagan, L. (2010). The online resources of presidential libraries all over the world. *Naukovi praci Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I.Vernadskogo*, 27, 44-53 [in Ukrainian].

2. Garbuzov, V.N. (1999). Presidential libraries. USA-Canada: politika, ekonomika, kultura, 5, 119-127 [in Russian].

3. Levchenko, L. (2013). Archives and archival studies in the USA: history and organization. *Mykolaiv: Ilion* [in Ukrainian].

4. Stryshnets, N. (2001) The US presidential libraries. *Bibliotchnyi visnyk*, 6, 31-39 [in Ukrainian].

5. Stryshnets, N. (2004) The US presidential libraries. *Nauchnye i technicheskie biblioteki*, 6, 43-53 [in Russian].

6. Udovyk, V. (2015). Presidential museums all over the world: features of creation and functional principles. *Naukovi praci Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I.Vernadskogo*, 41, 166-179 [in Ukrainian].

7. Udovyk, V. (2013). Oral history resources in the US presidential libraries. *Biblioteki natsionalnyh akademiy nauk: problemy funktsionirovaniia, tendentsii razvitiia*, 11, 162-169 [in Russian].

8. Chepurenko, Ya. O. (2001). Legislative support of funds formation and information resources of the US presidential libraries. *Arhivy Ukrainy*, 4-5, 136-149 [in Ukrainian].

9. Brooks, Ph. C. (1962). The Harry S. Truman Libraries – Plans and Reality. *American Archivist*, Vol. 25,1, 25-37 [in English].

10. Cole, V.R. (1968). Presidential libraries. *Special Libraries*, Vol. 59, 9, 691 -693 [in English].

11. Connor, R.D.W. (1940). The Franklin D. Roosevelt Library. *American Archivist*, 3, 81-92 [in English].

12. Ginsberg, W.R., Lunder E.K. (2010). The Presidential Libraries Act and the Establishment of Presidential Libraries. *CRS Report for Congress*, December 1, 24 [in English].

13. Hoover Institution – Official web-site Retrieved from <http://www.hoover.org> [in English].

14. Kahn, H. (1959). The Presidential Library – A New Institution. *Special Libraries*, Vol. 50, 3, 107-108 [in English].

15. Kahn, H. (1954). World War II and Its Background: Research Materials at the Franklin Delano Roosevelt Library and Policies Concerning. *American Archivist*, Vol. 17, 2, 149-162 [in English].

16. Kirkendall, R. S. (1966). A second look at presidential libraries. *American Archivist*, Vol. 29. 3, 371-386 [in English].

17. Kirkendall, R. S. (1962). Presidential libraries: One researcher's point of view. *American Archivist*, 25, 441-448 [in English].

18. Koch, C.M. & Bassanese, L.A. (2001) Roosevelt and His Library. *Prologue*, Vol. 33, 2. Retrieved from <http://www.archives.gov/publications/prologue/2001/summer/roosevelt-and-his-library> [in English].

19. Leland, W.G. (1955). The Creation of the Franklin D. Roosevelt Library: A Personal Narrative. *American Archivist*, Vol. 18, 1, 11-29 [in English].

20. National Archives and Records Administration (44 U.S.C. Chapter 21). *Basic Laws and Authorities of The National Archives and Records Administration*. Edition 2016. Retrieved from [https://www. arc-hives.gov/about/laws/basic-laws-book-2016.pdf](https://www.arc-hives.gov/about/laws/basic-laws-book-2016.pdf) [in English].

21. The Herbert Hoover Presidential Library and Museum – Official web-site. Retrieved from <http://www.hoover.archives.gov> [in English].

22. The Rutherford B. Hayes Presidential Center – Official web-site. Retrieved from <http://www.rbhayes.org/hayes> [in English].

23. Visit Presidential Libraries and Museums – NARA Official web-site. Retrieved from <http://www.archives.gov/presidential-libraries/visit/> [in English].